

KAREL HAVLÍČEK BOROVSKÝ

KŘEST SVATÉHO VLADIMÍRA

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Vladimír cár na svůj svátek,
kdy seděl na trůnu,
poslal drába s vyřízením
k bohovi Perunu.

„Hřmi, Perune, na můj svátek
místo kanonády,
škoda prachu, dost ho padne
v bitvách u armády.

Hřmi, Perune, na můj svátek
místo kanonády,

pak si přijdi se mnou
vypít šálek čokolády.“ -

Pan dráb přišel k Perunovic,
zatloukl na vrata,
děvečky se hnedle zeptal:
„Doma-li pantáta?“

„Doma, doma, pane drábe,
ve veliké chatě,
sedí s jehlou na pekýlku,
zašívá si katě.“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

začátek díla

podtitul Legenda z historie ruské

Zpěv první – Perun a Vladimír

Car Vladimír má svátek a pošle svého drába ke slovanskému bohu Perunovi, aby na jeho počest zahřměl a dal si s ním čokoládu. Perun neuposlechne a vyžene carova drába ze svého domu („na tu jeho čokoládu, že mu na ni seru!“). Dráb vše vyřídí, car se proto rozzuří a plánuje Peruna potrestat. Vyšla za ním 4 policajty, ale nejprve raději uspořádá velikou hostinu na svoji počest.

Zpěv druhý – Hospodářství

Perun si stěžuje na svoji práci boha - jak je to těžké, že lidé si na něj vzpomenou, jen když je jim špatně a potřebují pomoci, a uvádí konkrétní příklady, co po něm lidé chtějí. Nakonec si šňupnul tabáku a pravil, že „Brixen, ten je proti tomu ještě vyražení!“ V noci mu navíc začne nadávat i manželka Perunice, že neměl říkat, co měl na jazyku. A zítra bude hůř...

Zpěv třetí – Vojenský soud

Policajti vedou Peruna k soudu. Cestou se hádají s Perunicí, která by ráda zachránila manžela. Soudci si lámou hlavu a nemůžou najít zákon, který by platil pro boha. Car Vladimír tedy poslal Peruna před vojenský soud. Ten Peruna odsoudí k „provazu“, ale nakonec mu zmírní trest na utopení v Dněpru. Nejprve má být vlečen ulicemi na koňském ocase. Zpěv končí tím, že v té samé chvíli byl nespravedlivě odsouzen také jeden žurnalista (sám autor).

Zpěv čtvrtý – Testament Perunův

Perun a novinář jsou vlečeni ulicemi Kyjeva a oba utopeni v řece. Autor si stěžuje na lidskou nestálost, zítra se budou modlit k někomu jinému a ani si nevzpomenou. Nejjistější je ctít vždy toho panovníka, který je na trůně.

Zpěv pátý – Bezbožnost v Rusích

Ruský národ je bez boha, ale všechno běží jako dřív. Změny nastaly jen v církvi, protože jí sedláci odmítli platit desátky.

Zpěv šestý – Audience

U Vladimíra se koná audience, všichni se před ním plazí a stěžují si. Největší stížnost má církve – chce nového boha, aby sedláci zase platili daně. Car slíbí, že věc uváží.

Zpěv sedmý – Ministerská rada

Ministři se shodují jen v tom, že je potřeba nový bůh, ale liší se v názoru, jak by se měl najít. Navrhují konkurs, inzerát, licitaci, jeden dokonce, aby vládla vdova (a místo ní on sám).

Zpěv osmý – Kamarila (pozn. kamarila = vlivná skupina osob ovlivňující rozhodnutí osobnosti)

U cara se střídají jeho manželky a jejich matky, a každá ví nejlíp, kdo by měl být novým bohem. Sluha Mates, kterému se car nejčastěji svěřoval, byl carův hlavní rádce. Nakonec běžel do novin a ráno vyšlo ohlášení, že byl vypsán konkurs na boha. O všem se rychle ví i ve Vatikánu, odkud jsou vysláni jezoviti, aby Rusy napravili.

Zpěv devátý – Jezovitský marš

Jezovité si cestou zpívají, že Rusův vnutí svého Boha, který je lepší než Perun. Těší se, jak se budou mít v Rusku dobře. V tomto zpěvu se střídá vždy jeden verš latinsky a jeden česky, zpěv vypadá jako modlitba.

Zpěv desátý – Konkurs

Ze všech stran se do Kyjeva sbíhají kandidáti. Každý by rád nastolil svoji víru (římská, řecká, židovská, muslimanská = muslimská, sekty).

- skladba není dokončená

- **téma a motiv**

téma: hřmění Vladimírovi k svátku

motivy: trůn, dráb, Perun, šálek čokolády, vrata

- **časoprostor**

prostor: carské Rusko, království cara Vladimíra

čas: na přelomu 9. a 10. stol, za vlády cara Vladimíra

- **kompoziční výstavba**

báseň – rým přerývaný (ABCB), vyjma devátého zpěvu, kde je rým sdružený (AABB)

báseň se skládá z 10 zpěvů

děj je vyprávěn chronologicky

úryvek se skládá z 5 slok po 4 verších

- **literární forma, druh a žánr**

poezie, epika, satirická báseň

- **lyrický subjekt**

v díle se prolíná ich- (sám autor) a er-forma (vševědoucí vypravěč)

- **postava**

car Vladimír – ruský absolutistický panovník, hloupý, nechá utopit Peruna ze vzteku

dráb – carův poddaný, poslušně plní příkazy

děvečka – slušná k drábovi

Perun – slovanský bůh hromu, zde ztělesněn jako carův poddaný, má manželku Perunici a dítě

Peruňátko, jedná v afektu, sprostě nadává na cara

žurnalista – sám Havlíček, který se zmiňuje o tom, že byl také nespravedlivě odsouzen vojenským soudem

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč cara Vladimíra: „Hřmi, Perune, na můj svátek místo kanonády,...“

přímá řeč drába: „Doma-li pantáta?“

přímá řeč děvečky: „Doma, doma, pane drábe,...“

- **typy promluv**

monolog – „Hřmi, Perune, na můj svátek místo kanonády,...“

dialog drába a děvečky

- **veršová výstavba**

úryvek se skládá z 5 slok po 4 verších

rým přerývaný – A, B, C, B

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

cár, dráb, pantáta archaismy

k bohovi Perunu inverze

čekoláda nářečí

Perunovic, katě hovorové výrazy

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

škoda prachu, dost ho padne, v bitvách u armády ironie

pan dráb ironie

Doma, doma, pane drábe epizeuxis

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

30.–50. léta 19. století

Karel Havlíček Borovský (1821–1856)

- vlastním jménem Karel Havlíček
- přídomek „Borovský“, kterým často podepisoval své články, je odvozen od jeho místa narození (Borová u Přibyslavi)
- český básník, novinář, ekonom, překladatel a politik
- považován za zakladatele české žurnalistiky, satiry a literární kritiky
- literárně řazen do realismu, politicky patří do tzv. generace národních buditelů
- jako devítiletý odchází na školu do Jihlavy, kde se učil němčinu a také zde začal chápat národní rozdíly
- gymnázium studoval v Německém Brodě (dnes Havlíčkův Brod)
- od roku 1838 studoval filozofii v Praze
- otec měl kupecký krám a malé hospodářství, matka z něj chtěla mít kněze
- v 19 letech vstoupil do semináře. Nesnesl přesný režim, dril, výuku v Boha, slepé opakování, viděl přetvářku, konzervatismus církve, proto odešel.
- odjel do Ruska, pracoval jako vychovatel. Po roce se vrací - vychovával rozmazleného kluka. Zpočátku byl Ruskem nadšený, obdivoval zbožnost a houževnatou práci vědců - vystřízlivěl – viděl zacházení s muži, úroveň na venkově, alkohol.
- redaktor a zakladatel Národních novin, které dosáhly velké popularity
- v roce 1848 po potlačení revoluce byl poprvé zatčen za rušení veřejného pokoje a pobuřování. Havlíček předvedl brilantní vtipnou a pohotovou obhajobu, díky níž byl porotou osvobozen. Nadšení lidé odnesli Havlíčka na ramenou až do hospody.
- Havlíček byl vykázan z Prahy a po delší době hledání se i s rodinou usadil v Kutné Hoře
- zde vydával časopis Slovan, který vycházel 2 x týdně. Žurnalistika ho uživila - první podnikatel v mediální oblasti. Slovan byl jediným veřejným časopisem proti vládě, vycházelo až 3 000 výtisků. Havlíčkovi bylo nabídnuto 4 000 zlatých, aby psal podle vládních představ – odmítl. Vydávání sám zastavil, aby předešel zákazu.
- za svou novinářskou činnost je v letech 1851-1855 deportován do tyrolského Brixenu v rakouských Alpách, kde napsal skladby: *Tyrolské elegie*, *Král Lávrá* a *Křest svatého Vladimíra*. Zde mu bylo poskytnuto komfortní bydlení se služkou, Borovský však strádá po rodině, společenském životě a vlasti
- během návštěvy rodiny (manželka a dcera) se nejspíš nakazil tuberkulózou. Je mu povolen návrat do Prahy, kde krátce poté umírá
- na pohřbu Božena Němcová údajně položila na Havlíčkovu rakev trnovou korunu jako symbol mučednictví

Epigramy:

Zle, matičko, zle!

Poctivému hrozí jenom hlad,
zloději zas jenom šibenice;
český literát má trampot více,
jemu hrozí hlad i šibenice.

Obrazy z Rus – cestopisné reportáže

Tyrolské elegie (tj. nářek, žalozpěv) - popis Havlíčkova zatčení uprostřed noci v Německém Brodu.

Osobní zážitky vyjadřuje ironicky a sarkasticky. Ponižuje rakouskou monarchii.

Král Lávrá – satirická báseň o irském králi, který se nechával holit jednou za rok, protože nechtěl, aby se ostatní dozvěděli o jeho oslích uších. Své holiče nechával vždy po vykonání úkolu popravít. Až jednou udělil výjimku holiči Kukulínovi, který vyzradil tajemství vrbě. Cestou na ples si muzikant

udělal z vrby kolíček do basy. Basa všem vyhrála tajemství o králi Lávrovi. Nic se nezměnilo, lid měl krále rád, i když měl oslí uši.

- **literární / obecně kulturní kontext**

Česká literatura 1. poloviny 19. století (4. fáze národního obrození, počátky realismu v české literatuře)

- hledání východiska z krize světa
- důraz na národ, vychází z lidové tvorby a přetváří ji
- prolínání romantismu s realismem – venkovská próza, idylické dětství, sny o lepším světě s harmonickými lidskými vztahy (Němcová)
- potřeba vlastenectví s funkcí literatury ve vztahu ke společnosti. Hájení demokratických zásad proti vládě a církvi. (Havlíček)

Realismus – Přiblížení se co nejvíce ke skutečnosti, objektivitě a dokonalosti.

Josef Kajetán Tyl (1808–1856)

- významný český dramatik
- putoval dva roky s kočovným divadlem
- redigoval časopisy: *Květy*, *Vlastimil*, *Posel z Prahy*.

dílo: *Strakonický dudák*, *Dekret kutnohorský*, *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka*, *Poslední Čech* – kritika od Borovského

Karel Jaromír Erben (1811–1870)

- na studiích se seznámil s Palackým
- sbíral lidové písně a pohádky

dílo: *Prostonárodní české písně a říkadla*, *Kytice z pověstí národních*

Božena Němcová (1820–1862)

- *Vídeň, dívčí jméno Barbora Panklová
- dětství strávila v ratibořickém údolí u České Skalice
- s manželem Josefem Němcem se často stěhovala

dílo: *V zámku a v podzámčí*, *Národní báchorky a pověsti*, *Divá Bára*, *Karla*, *Babička*, *Pohorská vesnice*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Křest sv. Vladimíra – Vladimír, hloupý ruský panovník, který nechá utopit boha Peruna.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

dílo je v dnešní době neaktuální – bylo myšleno jako výsměch ruské vládě a církvi

- **určení smyslu díla:**

Satira, která je výsměchem carské vlády a církve i lidem, kteří jim pochlebují.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

politická satira – vrchol tvorby

- **tematicky podobné dílo:**

Tyrolské elegie, Král Lávra – satiry, díla jsou zaměřena na politickou situaci

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Není zfilmováno.